

บทที่ ๑

บทนำ

ในการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์การเมืองไทยสมัยใหม่นั้น สมัยของรัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงครามครั้งที่สอง ซึ่งอยู่ในระยะเวลาระหว่างพ.ศ. ๒๔๙๑ จนถึงพ.ศ. ๒๕๐๐ นั้น เป็นสมัยหนึ่งที่ยังมิได้มีการศึกษากันมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านของการเคลื่อนไหวที่ต่อต้านรัฐบาล ทั้งนี้เพราะในสมัยทศวรรษกึ่งกลาง เป็นสมัยหนึ่งที่มีความขัดแย้งทางการเมืองมากที่สุด ถึงแม้ว่าจะเห็นได้จากที่มีความพยายามในการก่อการกบฏหลายครั้ง และมีการก่อตัวของขบวนการต่อต้านรัฐบาลหลายระลอก ดังนั้นในงานวิจัยจึงมุ่งที่จะนำเอาเรื่องราวการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ขึ้นมาเป็นประเด็นในการศึกษา เพื่อที่จะทำความเข้าใจถึงสาเหตุที่นำมาซึ่งการเคลื่อนไหวที่ต่อต้านรัฐบาลเหล่านี้ และเพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการในการเคลื่อนไหวที่ต่อต้านรัฐบาลของกลุ่มการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลกึ่งกลาง

การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลนั้นเป็นผลสืบเนื่องประการหนึ่งของความขัดแย้งทางการเมืองที่ดำรงอยู่ในบริบททางการเมืองอันหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปการอธิบายความขัดแย้งทางการเมืองมักจะเป็นไปตามทฤษฎีอำนาจ ซึ่งถือว่าอำนาจและผลประโยชน์นั้น เป็นที่มาของความขัดแย้งทางการเมือง ด้วยเหตุนี้ความขัดแย้งทางการเมืองจึงมักถูกอธิบายในลักษณะของการ "ช่วงชิงอำนาจ" อยู่เสมอ ผลของการอธิบายเช่นนั้น มักจะก่อให้เกิดการลดทอน นั่นคือ การอธิบายความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มกลายเป็นการชิงอำนาจระหว่างบุคคล แต่ในงานวิจัยนี้จะพยายามอธิบายความขัดแย้งทางการเมืองในสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงครามครั้งที่สองนี้ ในมิติที่กว้างขึ้น นั่นคือพยายามอธิบายถึงรากฐานของแนวความคิดที่แตกต่างกันอีกด้วย หรืออีกนัยหนึ่งข้อสมมติเบื้องต้นในงานวิจัยฉบับนี้ก็คือไม่เพียงแต่อำนาจและผลประโยชน์เท่านั้น ที่เป็นปัจจัยนำมาซึ่งความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มการเมือง แต่ความแตกต่างกันทางความคิดก็เป็น ปัจจัยอันสำคัญที่นำมาสู่ความขัดแย้งทางการเมืองด้วย โดยเฉพาะในด้านการเคลื่อนไหวที่ต่อต้านรัฐบาลนั้น ปัจจัยด้าน

ความคิดน่าจะมีอิทธิพลมากเป็นพิเศษ ที่จะทำให้บุคคลตัดสินใจที่จะเป็นกบฏหรือทำการต่อต้าน
รัฐบาล ดังนั้นการกล่าวถึงการเคลื่อนไหวทางการเมืองเหล่านี้ ก็จะกล่าวถึงปัจจัย ด้าน
ความคิดควบคู่ไปด้วยเสมอ

ประการต่อมา การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลนั้น ย่อมไม่อาจที่จะ
พิจารณาในด้านการเคลื่อนไหวต่อต้านแต่เพียงด้านเดียว เพราะการเคลื่อนไหวเช่นนั้น
เป็นคู่ตรงข้ามที่แยกไม่ออกจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองของฝ่ายรัฐบาล ด้วยเหตุนี้ นัย
หนึ่งของการศึกษาการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลก็คือ การศึกษาปฏิสัมพันธ์
หรืออิริยาบถอันระหว่างรัฐและชนวนการต่อต้านรัฐ ซึ่งจะเป็นปฏิสัมพันธ์ทั้งในด้านการ
คิดและด้านการเคลื่อนไหวทางการเมือง

แนวคิดที่ต่อต้านรัฐบาล ซึ่งเป็นแกนกลางของการศึกษาในงานวิจัยนี้ จะพิจารณา
ถึงสาระทางความคิดลักษณะคือ ความคิดในเชิงวิพากษ์ต่อระบอบเก่าหรือรัฐบาลเดิม และ
จินตภาพในการสร้างระบอบใหม่ ซึ่งลักษณะทั้ง๒ด้านจะเกี่ยวข้องกับการประเมินคุณค่า โดย
มากแล้วกลุ่มการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาล มักจะมีความสอดคล้องต่อกันในการประเมินคุณค่า
ระบอบเก่าหรืออำนาจรัฐเดิมว่ามีความบกพร่อง เช่น เห็นว่าเป็นเผด็จการ เป็นรัฐบาล
โกงบ้านกินเมือง และไร้ประสิทธิภาพในการบริหาร เป็นต้น แต่รากฐานที่แตกต่างกัน
ในการสร้างจินตภาพเกี่ยวกับระบอบใหม่ หรือแนวบริหารของรัฐบาลใหม่ จะเป็นตัวการ
สำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างในการเคลื่อนไหวที่ต่อต้านรัฐบาล เช่นในงานวิจัยนี้ชี้ว่า
ขณะที่รัฐบาลพลเรือนบริหารประเทศ ระยะเวลาพ.ศ.๒๔๘๗-๒๔๙๐นั้น กลุ่มอำนาจนิยม และ
กลุ่มอนุรักษนิยมต่างก็มีการเคลื่อนไหวที่ต่อต้านรัฐบาล และมีการประเมินค่าว่ารัฐบาล
พลเรือนของพล.ร.ต.ถวัลย์ ช่างนาว่าสวัสดิ์เป็นรัฐบาลที่มีความผิดพลาดในด้านการบริหาร
ที่มีการทุจริตอย่างกว้างขวาง และยังไม่สามารถคลี่คลายกรณีสวรรคต แต่จินตภาพของ
ฝ่ายอำนาจนิยมนั้นต้องการรื้อฟื้นระบอบที่ทหารมีบทบาทสำคัญในการก่อร่างและพิทักษ์รักษา
ประชาธิปไตย ขณะที่ฝ่ายอนุรักษนิยม ต้องการประชาธิปไตยแบบอภิชน ที่ให้อำนาจมาก
ขึ้นแก่พระมหากษัตริย์ และให้มีการตั้งสภาแบบสภาขุนนางของอังกฤษ ดังนั้น แม้ว่า
หลังจากการรัฐประหารวันที่๘ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๙๐ทั้ง๒ฝ่ายจะสามารถร่วมมือกันได้
แต่ก็เป็นเพียงชั่วขณะหนึ่ง การที่รัฐบาลของฝ่ายอนุรักษนิยมพยายามก็ค้ำกันบทบาททหาร

ได้กลายเป็นตัวเร่งการสิ้นสุดของความร่วมมือดังกล่าว หลังจากนั้นแล้ว ฝ่ายอานาจนิยม ก็ได้กลายมาเป็นพลังเบื้องหลังรัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ขณะที่กลุ่มอนุรักษนิยม กลุ่มประชาธิปไตยพลเรือน และ กลุ่มสังคมนิยมได้กลายเป็นขบวนการที่ต่อต้านรัฐบาล ในจำนวนนี้กลุ่มประชาธิปไตยพลเรือนของปรีดี พนมยงค์เท่านั้น ที่เป็นผู้วางรากฐานและ คุ้มครองสถาปนาระบบประชาธิปไตยอันมารากฐานจากการเลือกตั้งจากประชาชนอย่าง แท้จริง มิใช่มีรากฐานจากสถาบันพระมหากษัตริย์เช่นฝ่ายอนุรักษนิยม หรือ มีรากฐาน จากกองทัพเช่นฝ่ายอานาจนิยม สำหรับขบวนการสังคมนิยมนั้น เป็นกลุ่มที่พิจารณาประ ชาธิปไตยในอีกขอบเขตหนึ่ง นั่นคือ เป็นประชาธิปไตยที่เน้นความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ทางเศรษฐกิจ กลุ่มนี้จึงมีแนวโน้มที่จะเห็นใจคนที่คอยโอกาสทางเศรษฐกิจ เช่น ชนชั้น กรรมกรและชาวนา แนวคิดเช่นนี้ทำให้ขบวนการสังคมนิยมนั้นมีลักษณะต่อต้านระบบ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมทั้งหมด และจะมีจินตภาพในการสร้าง"สังคมใหม่"ที่มี ความเท่าเทียมกัน และเป็นสังคมที่ไ้มนำโดยกรรมกรและชาวนานั้นเอง

ดังนั้นในงานวิจัยนี้ จึงทำการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเคลื่อนไหวของรัฐบาล และการเคลื่อนไหวที่ต่อต้านรัฐบาล ภายใต้สมมติฐานที่ว่า แนวความคิดทางการเมืองเป็น ปัจจัย อันสำคัญที่นำมาสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม และด้วยเหตุที่ว่า ในระยะ๑๐ปี ภายใต้การบริหารของรัฐบาลจอมพลแปลก สามารถแบ่งการพิจารณาได้เป็น๓ระยะจากลักษณะการควบคุมและใช้อำนาจของฝ่ายรัฐบาล คือ ระยะกึ่งเผด็จการ ตั้งแต่เมษายน พ.ศ.๒๔๙๑ถึง พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๙๔ ระยะ เผด็จการ กึ่งแก่เกือบธันวาคม พ.ศ.๒๔๙๔-มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๘ และ ระยะฟื้นฟูประ ชาธิปไตย ตั้งแต่ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๙๘ ถึง กันยายน พ.ศ.๒๕๐๐ ดังนั้นการศึกษาการ เคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาล ก็จะแบ่งการศึกษาเป็นระยะตามนี้ด้วย

ในงานวิจัยนี้ค่อนข้างจะประสบปัญหา เนื่องจากเป็นยุคสมัยที่กว้าง และเป็นยุค ที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิก ยศ บรรดาศักดิ์ และ ราชทินนาม ในงานวิจัยนี้จึงคก ลงที่จะใช้ยศและราชทินนามตามมติทางประวัติศาสตร์ ก้วยการพิจารณาใช้ยศ หรือ ราช ทินนาม นามสกุล ตามปีที่เกิดเหตุการณ์ โดยยึดถือจากเอกสารชั้นต้นเป็นสำคัญ เช่น ยศ

ทหารแต่เดิมนั้น ใช้ว่า "นายพันเอก" หรือ "นายนาวาอากาศเอก" เพิ่งเลิกใช้ "นาย" นำหน้า เหลือเพียง "พันเอก" และ "นาวาอากาศเอก" ใน พ.ศ. ๒๔๕๔ เมื่อมีการตั้งหน่วยทหารหญิง คงเหลือแต่ฝ่ายตำรวจที่ยังคงใช้ "นายพันตำรวจเอก" ต่อมา ในงานวิจัยนี้ก็จะคงไว้ตามนั้น ต่อมา ตั้งแต่ปลาย พ.ศ. ๒๔๕๔ ถึงครึ่งปีแรก ของ พ.ศ. ๒๔๕๕ นั้น ได้มีการยกเลิกบรรดาศักดิ์ และเปลี่ยนแปลงการใช้ตัวอักษร ในงานวิจัยนี้จะใช้ตามนี้ด้วย ดังนั้น นายนาวาอากาศเอก หลวงกาจสงคราม (เทียน เก่งระคมยิง) ก็ใช้ชื่อ นาวาอากาศเอกเทียน หรือ เทียน เก่งระคมยิง เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ จนกระทั่งกลายมาเป็น นาวาอากาศเอกกาจ เก่งระคมยิง ก่อนการรัฐประหาร ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ จนกลายเป็น พล.ท.กาจ การสงคราม หลังเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๙๑ เช่นเดียวกับนายพลตรี หลวงเสนาณรงค์ (เส็ง อากาศะพันธุ์) ไล่ลาออกจากบรรดาศักดิ์ กลายมาเป็น พลตรี ศักดิ์ เสนาณรงค์ เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๕ และกลับมาใช้บรรดาศักดิ์เป็น พลโท หลวงเสนาณรงค์ เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๕ เป็นต้น

เชิงอรรถที่ใช้ในงานวิจัยนี้ใช้ระบบ (นาม ปี: หน้า) โดยปีที่ใช้จะใช้ปีพิมพ์ครั้งแรกของหนังสือเล่มนั้น หรือเรื่องราวนั้นเป็นสำคัญ เพื่อให้ความเคารพแก่ช่วงเวลาหนังสือหรือเรื่องราวนั้นออกเผยแพร่ สำหรับปีพ.ศ. ที่ตีพิมพ์หนังสือเล่มที่ใช้จริง จะอยู่ในส่วนบรรณานุกรม

- ส่วนตัวย่อที่ใช้ในเชิงอรรถนั้น ได้แก่
- กจช. หมายถึง กองจดหมายเหตุแห่งชาติ
- รง.สส. คือ รายงานการประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- รง.วส. คือ รายงานการประชุมวุฒิสภา